

Rapport 0611

Arild Hervik, Bjørn G. Bergem og Lasse Bræin

Langtidseffekter av Innovasjon Norges finansielle virkemidler for årgangene 1994-98

MØREFORSKING
Molde AS

Arild Hervik, Bjørn G. Bergem og Lasse Bræin

***LANGTIDSEFFEKTER AV INNOVASJON NORGES FINANSIELLE
VIRKEMIDLER FOR ÅRGANGENE 1994-98***

Rapport 0611

ISSN 0806-0789
ISBN 82-7830-098-4
Møreforsking Molde AS
September 2006

Tittel:	Langtidseffekter av Innovasjon Norges finansielle virkemidler for årgangene 1994-98
Forfatter(-e):	Arild Hervik, Bjørn G. Bergem og Lasse Bræin
Rapport nr.:	0611
Prosjektnr.:	2117
Prosjektnavn:	Langtidseffekter av Innovasjon Norges finansielle virkemidler 1994-98
Prosjektleder:	Arild Hervik
Finansieringskilde:	Innovasjon Norge
Rapporten kan bestilles fra:	Høgskolen i Molde, biblioteket, Boks 2110, 6402 MOLDE. Tlf.: 71 21 41 61, faks: 71 21 41 60, epost: biblioteket@himolde.no - www.himolde.no
Sider:	32 s.
Pris:	Kr 50,-
ISSN	0806-0789
ISBN	82-7830-098-4
Sammendrag	

Forord

Innovasjon Norge (IN), tidligere SND, har siden prosjektporteføljen 1994 og fram til i dag fått gjennomført undersøkelser av kundenes oppfatninger av virkemidlene og deres forventninger til prosjektene som er gjennomført. Møreforskning Molde (MFM) gjennomførte slike undersøkelser for utvalg av bedrifter som mottok lån/tilskudd i årene 1994 – 98.

Kundeundersøkelsene er gjennomført som telefonintervju i to omganger; første gang tidligst mulig etter at bedriften har fått tilsagn om finansiering fra IN og andre gang ca 4 år etter at tilsagnet ble gitt. Det er gjennomført effektstudier etter andre intervjurunde (ex post) av disse prosjektene i bedriftene, men fordi regnskapsinformasjon foreligger med et etterslep på 1-2 år, har tidsperioden mellom før- og etterundersøkelsene vært litt for kort til grundigere analyser av mer varige effekter i bedriftene.

Vi har nå studert mer langsiktige økonomiske effekter i bedrifter som fikk finansieringsbistand fra IN i perioden 1994-98, dvs. 6-10 år etter tilsagn. Siste tilgjengelige regnskaper for dette arbeidet har vært 2004, og vi kombinerer slik informasjon fra regnskapene med mer subjektiv informasjon fra kundeundersøkelsene.

I MFM har følgende deltatt i prosjektet; professor Arild Hervik (prosjektleder), forsker Lasse Bræin og rådgiver Bjørn G. Bergem.

Molde september 2006

Arild Hervik
forskningsleder

Innhold

1. SAMMENDRAG	3
2. PROBLEMSTILLINGER OG METODE.....	7
2.1. HELHETLIG VIRKEMIDDELSETT FOR Å KORRIGERE MARKEDS-IMPERFEKSJONER.....	7
2.2. SUBJEKTIVE OG OBJEKTIVE RESULTATMÅL FOR LANGSIKTIG EFFEKTMÅLING	7
3. PROSJEKTER OG PROSJEKTSTØTTE I PERIODEN 1994-98.....	9
4. RESULTATUTVIKLING FOR ULIKE TYPER PROSJEKT	10
4.1. INNDELING AV PROSJEKTPORTEFØLJEN I 4 GRUPPER.....	10
4.2. KARAKTERISTIKA FOR GRUPPENE.....	11
<i>Gruppe 1 - Nyetableringer.....</i>	<i>11</i>
<i>Gruppe 2 - Overlevelse</i>	<i>12</i>
<i>Gruppe 3 – Støtteintensiv gruppe.....</i>	<i>13</i>
<i>Gruppe 4 - Restgruppen</i>	<i>14</i>
<i>Oppsummering</i>	<i>15</i>
4.3. ØKONOMISKE RESULTATER – VERDISKAPING MV.	16
4.4. ADDISJONALITET OG VERDISKAPING	23
Referanser:.....	32

1. Sammendrag

Det er nå i 2006 mulig å gjennomføre måling av mer langsiktige effekter i bedriftene av prosjekter der Innovasjon Norge (IN) bidro med medfinansiering i perioden 1994-98. Den nye informasjonen som foreligger er oppdatert regnskapsinformasjon fram til 2004, og vi har fulgt bedriftenes utvikling i omsetning, verdiskaping, resultat og egenkapital årlig i inntil 10 år etter tilsagn for de bedriftene som har avlagt regnskap i perioden. Dette er robust informasjon og vi har kombinert den med subjektiv informasjon fra kundeundersøkelsene som ble gjennomført i perioden 1994-2002, for å si noe mer om støttens betydning for resultatutvikling i bedriftene over tid. Regnskapsinformasjonen er basert på registre fra Dun & Bradstreet og omfatter kun aksjeselskaper. Alle tall i analysene, regnskapstall og finansiell bistand, er omregnet til 2004-kroner basert på konsumprisindeksen (KPI).

Det *kontrafaktiske* er alltid en problemstilling i denne typen analyser, dvs. hva hadde skjedd i bedriftene dersom de ikke hadde fått støtte. Vi har lagt vekt på å belyse denne problemstillingen gjennom å bruke tilgjengelig subjektiv informasjon knyttet til ulike typer *addisjonalitet*. En alternativ fremgangsmåte for å analysere det kontrafaktiske problemet ville være å opprette en *kontrollgruppe* med nøyaktig like prosjekter som ikke hadde fått støtte. Et mål på addisjonalitet kunne vi da si var det som ble oppnådd ekstra i den populasjonen som hadde fått støtte sammenlignet med de som ikke hadde fått støtte. Problemet her vil være å finne en kontrollgruppe som er representativ, noe vi i denne analysen ikke har gjort noe forsøk på å etablere.

I bedrifter med relativt små prosjekter og med liten støtte fra IN, vil det være vanskelig å spore effekter av støtten på bedriftens økonomiske resultater mange år senere. Bedrifter som har fått mindre enn kr 100 000 i finansiell bistand er holdt utenfor analysen.

I perioden 1994-98 har 7251 prosjekter fått finansieringsbistand (lån og tilskudd > kr 100000) på til sammen 14,5 mrd.kr. Det er totalt ca 5400 aktører (prosjekteiere) i denne prosjektpopulasjonen. Støtteelementet i denne finansieringsbistanden er definert som tilskudd + 25 % av risikolån (tapsavsetning), som til sammen utgjør en reell støtte på **5 mrd.kr.**

Vi har delt porteføljen av aktører inn i 4 grupper som framkommer i tabell 1.1. Inndelingen er basert på en hypotese om at støttens betydning for resultatutvikling er større jo høyere *støtteintensiteten* er. Med støtteintensitet mener vi støttens andel av bedriftens omsetning i tilsagnsåret. Gruppen nyetableringer har høy støtteintensitet hvor prosjektet er bedriften, og vi vil forvente høy addisjonalitet ex ante og at støtten har stor betydning for resultater som oppnås. Gruppen overlevelse ex post er de bedriftene som i etterundersøkelsene mener at gjennomføringen av prosjektet har vært av avgjørende betydning for bedriftens overlevelse. Gruppen støtteintensive er bedrifter hvor støttens andel av omsetning i tilsagnsåret utgjorde minst 10 %, og som ikke inngår i de første gruppene. Restgruppen er de bedriftene som ikke er med i de øvrige gruppene, men som er intervjuet i førundersøkelsene. Inndelingen er foretatt med utgangspunkt i INs tilsagnsdatabase, fra subjektiv informasjon fra kundeundersøkelsene og fra regnskapsinformasjon.

Gruppe	Populasjon av aktører	Støtte til populasjonen av aktører	Utvalg av aktører i hver gruppe	Støtte til aktørene i gruppene
Portefølje	5400	4982 mill.kr		
Gr 1 - Nyetableringer	1662	1300 mill.kr	724	780 mill.kr
Gr 2 - Overlevelse ex post	279	371 "	279	371 "
Gr 3 - Støtteintensiv	528	612 "	528	612 "
Gr 4 - Restgruppe	1626	786 "	322	176 "
Sum	4095	2453 mill.kr	1853	1939 mill.kr
Manko *)	1305	2529 mill.kr		

Tabell 1.1 Oversikt over aktører og støtte i ulike grupper.

*) Det oppstår en manko i populasjonen delvis fordi manglende regnskapsdata gjør det umulig å definere aktørenes plass i grupper.

Vi ser at ca 50 % av samlet støtte i perioden (2,45 mrd.kr av 5 mrd.kr) inngår i populasjonen av aktører, mens ca 40 % (1,94 mrd.kr) inngår i utvalget av aktører i analysene av økonomiske indikatorer som verdiskaping etc. for gruppene.

I neste tabell framgår antall aktører som inngår i siste del av analysene, dvs. ulike indikatorer for addisjonalitet versus verdiskaping. Nærmere 50 % av aktørene i utvalget har vært intervjuet og har dermed informasjon om addisjonalitet.

Gruppe	Utvalg av aktører i hver gruppe	Aktører som inngår i analysene av addisjonalitet
Gr 1 - Nyetableringer	724	211
Gr 2 - Overlevelse ex post	279	279
Gr 3 - Støtteintensiv	528	123
Gr 4 - Restgruppe	322	322
Sum	1853	935

Tabell 1.2 Oversikt over aktører for analyse av addisjonalitet.

Langsiktige effekter

For nyetablererne viser regnskapsdata for perioden 1995-04 at omsetningen øker med nær 3 mrd. kr, verdiskapingen øker med 1,4 mrd.kr og egenkapitalen øker med ca 2,1 mrd.kr, jfr. tabell 1.3. I 2004 eksisterer 367 av de 724 nyetableringene. Nedgangen i antall foretak kan ha mange årsaker, 177 er registrert som konkurs/likvidert, mens resten kan skyldes manglende innleverte regnskap, fusjoner, oppkjøp, etc. Omregnet til sysselsetting er det i 2004 om lag 3100 årsverk i foretakene. Disse nyetableringene har fått 780 mill.kr i støtte fra IN, dvs. at hvert årsverk har kostet kr 250 000. Sterkest vekst har kommet innenfor det distriktpolitiske virkeområdet og verdiskapingen er dobbelt så høy innenfor versus utenfor dette området i 2004. Før skatt er resultatet for nyetablererne samlet sett negativt, men i 2004 ble dette resultatet forbedret til null. Når vi kun ser på foretak som har positivt resultat i 2004, finner vi 200 foretak som har hatt nullresultat i hele perioden, men som i 2004 har et positivt resultat på 400 mill.kr. Det er grunn til å tro at det tar lang tid å stabilisere en gruppe av nyetablerere, men at vi vil se positive resultater for gruppen framover. Av den totale verdiskaping for nyetablererne i 2004 representerer 60 % prosjekter med full addisjonalitet. Denne høye addisjonaliteten bekreftes også av de alternative målene for addisjonalitet.

For gruppen overlevelse (foretak som oppgir at prosjektet sett i ettertid har vært helt avgjørende for bedriftens overlevelse) finner vi fra regnskapsdata for de 279 foretakene at omsetningen i perioden 1995-04 har økt med vel 800 mill.kr (ca 10 % økning i forhold til total omsetning på 7-9 mrd.kr), verdiskapingen har økt med ca 800 mill.kr til 3,9 mrd.kr i 2004 og er dominert av industri. Egenkapitalen har økt med ca 1,1 mrd.kr i perioden, se tabell 1.3. Resultatet før skatt er svakt positivt i hele perioden, men vokser mye i slutten av perioden til 1,2 mrd.kr i 2004. Utviklingen i verdiskaping er nokså stabil både innenfor og utenfor sonene, men økningen er størst innenfor. For disse prosjektene som bedriftene har definert som livsviktige for overlevelse, er bare 10 % av verdiskapingen knyttet til prosjekter med full addisjonalitet. Addisjonaliteten er dermed lav, noe som delvis bekreftes av de alternative indikatorene.

For gruppen foretak med støtteintensive prosjekter har 320 av 528 aktører med regnskap overlevd fram til 2004. Salgsinntektene har falt med 138 mill.kr i perioden, mens verdiskapingen i samme periode har falt med 173 mill.kr til i underkant av 1 mrd.kr i 2004, jfr. tabell 1.3 nedenfor. Resultatet før skatt er gjennomgående negativt unntatt for 2004 da det nådde +250 mill.kr. Av verdiskapingen i 2004 er 67 % knyttet til prosjekter med full addisjonalitet. Høy addisjonalitet bekreftes også av de øvrige addisjonalitetsmål for denne støtteintensive gruppen.

For restgruppen finner vi at både salgsinntekter og verdiskaping har falt sterkt i perioden med hhv. 40 % og 30 %, mens antall foretak i gruppen er redusert fra vel 300 til 210 i 2004. Egenkapitalen har likevel økt med 384 mill.kr, jfr. tabell 1.3. Av verdiskapingen er bare 12 % knyttet til prosjekter med full addisjonalitet. Øvrige mål på addisjonalitet antyder noe høyere addisjonalitet. En rekke av foretakene har gått konkurs eller de er likvidert i selskapsregisteret. Det er usikkert hvor stor andel som har gått konkurs og hvor mange som er solgt eller har gått ut av registeret av andre årsaker.

	Endring i årets salgsinntekter 1995-2004 (MNOK)	Endring i årets verdiskaping 1995-2004 (MNOK)	Endring i egenkapital fra 1995 for foretak som er aktive i 2004 (MNOK)	Andel av verdiskapingen i 2004 i prosjekter med full addisjonalitet	INs støtte (MNOK)
Nyetablerere	2977	1393	2085	58 %	780
Overlevelse ex post	831	806	1086	10 %	371
Støtteintensive	-138	-173	481	67 %	612
Restgruppe	-4085	-1183	384	12 %	176

Tabell 1.3 Oversikt over resultatindikatorer fordelt på gruppene.

Oppsummering

Analyser av 1853 foretak (aktører) med nærmere 2 mrd.kr i støtte (= tilskudd + 25 % av risikolån) fra IN i perioden 1994-98 viser (jfr. tabellene 1.1 og 1.3):

- I perioden 1995-2004 har egenkapitalen økt for foretakene med til sammen 4 mrd.kr.
- Selv om utviklingen i egenkapital er positiv, er det markerte forskjeller i utviklingen når det gjelder salg og verdiskaping når vi studerer støttemottakerne fordelt i grupper med ulike karakteristika:

- Nyetablererne som har høy støtteandel og framstår samlet som betydelige vekstforetak med høy addisjonalitet på tildelt støtte. Det har imidlertid tatt lang tid før nyetablererne som gruppe har fått positivt resultat.
- Øvrige bedrifter med særlig høy støtte (støtteintensiv gruppe) viser også høy addisjonalitet, men har svakere resultatindikatorer enn nyetablererne.
- I prosjekter som vi har registrert skal ha hatt stor betydning for bedriftens overlevelse, har støtten hatt mindre betydning for bedriftens realisering av prosjektet (liten addisjonalitet). Samtidig finner vi at foretakene har hatt positiv utvikling i perioden.
- For restgruppen, som har lav støtteintensitet, viser resultatindikatorerne for salg og verdiskaping negativ utvikling selv om det er en økning i egenkapitalen over tid. Støtten har hatt mindre betydning for gjennomføringen av prosjektene (liten addisjonalitet).

Denne gjennomgangen er basert på én inndeling av aktørene i grupper. Det kan også være mulig å analysere langsiktig utvikling og effekter av støtten ut fra andre utvalg av aktører eller formål. Med nye regnskapstall for 2005 vil det også være mulig å trekke flere årganger med i analysene, kanskje fram til år 2000/2001.

2. Problemstillinger og metode

2.1. Helhetlig virkemiddelsett for å korrigere markedsimperfeksjoner

Helt fra kundeundersøkelsene startet (1995) hadde IN (den gang SND) som oppdragsgiver et tydelig eierforhold til undersøkelsene som var strategisk forankret på ledernivå. Siktemålet med undersøkelsene var todelt; dels å studere effekter av virkemidlene i bedriftene og dels å kartlegge kundenes oppfatning av INs forvaltning av virkemidlene. En viktig del av INs oppgave var å utvikle et helhetlig virkemiddelapparat med tilpassede virkemidler og høy kompetanse i forvaltningen av dem. Virkemidlene omfattet grunnfinansieringslån, risikolån, investerings- og bedriftsutviklingstilskudd i ulike pakkeløsninger. Det ble også etablert en ordning med egenkapital der IN også skulle bygge kompetanse i eierrollen.

Det overordnede perspektivet var å utvikle virkemidlene mot næringslivets behov og korrigere for markedsimperfeksjoner. Grunnfinansieringslånene skulle stimulere konkurranse med bankene i områder hvor den private finansielle infrastrukturen ikke var spesielt godt utviklet, en konkurranse som skulle gi lavere rente. Samtidig ville IN i forvaltningen av disse midlene utvikle mer ordinær bankkompetanse, og en viktig strategi ble etter hvert å utvikle samspillet med bankene i ulike typer prosjekter, ikke minst i risikodeling med bankene i innovative prosjekter med potensial.

Kundeundersøkelsene omfattet de ordinære, tunge virkemidlene, dvs. lån og tilskudd til bedriftsprojekter, mens spesielt programaktiviteten eller etablererstøtte ikke ble tatt med i undersøkelsene. Undersøkelsene hadde også som forutsetning at prosjektene hadde minst kr 100 000 i finansieringsbistand.

En viktig del av analysen var å få frem om det var signifikante forskjeller mellom virkemidlene og hvordan de så ut til å virke i forhold til målene om å korrigere for markedssvikt. Gjennomgående var det som forventet svært lav addisjonalitet for grunnfinansieringslån. Et annet resultat vi så tidlig, var at man hadde klart størst effekt for verdiskaping når finansieringsbistanden innebar investeringstilskudd i ulike kombinasjoner med risikolån.

Virkemidlenes treffsikkerhet i forhold til resultatmål var i fokus.

2.2. Subjektive og objektive resultatmål for langsiktig effektmåling

Bedriftene ble intervjuet i før- og etterundersøkelser med det perspektiv å kunne måle resultat på to tidspunkter. Ex ante målingen skulle fange porteføljens profil, addisjonalitet og forventning til resultater, mens ex post målingen tre år senere skulle måle resultater med vekt på verdiskaping og prosjektenes bidrag til sysselsetting i bedriften. Det ble lagt vekt på å kombinere mer kvalitative målinger (subjektive data) med mer kvantitative resultatmål basert på økonomidata med risikoklassifisering av bedriftene basert på regnskapsdata (bearbeidet av Norges bank), registrert utvikling i sysselsetting mv. Resultatmålingen ble gjennomført som telefonintervju med daglig leder/prosjektleder i bedriftene.

Tiden mellom før- og etterundersøkelsene var imidlertid litt kort for å kunne få god informasjon om prosjektenes effekter i bedriftene.

Det er nå i 2006 mulig å gjennomføre måling av mer langsiktige effekter av de prosjektene som ble finansiert i perioden 1994-98. Den nye informasjonen som nå foreligger er oppdatert regnskapsinformasjon fram til 2004. Vi kan følge bedriftenes utvikling i omsetning, verdiskaping, resultat og egenkapital årlig i inntil 10 år etter tilsagn for de bedriftene som har avlagt regnskap i perioden. Dette er robust informasjon som i kombinasjon med subjektiv informasjon fra intervjuundersøkelsene, gjør det mulig å si noe mer om støttens betydning for resultatutvikling i bedriftene over tid enn vi har fått fram i tidligere rapportering i kundeundersøkelsene.

I bedrifter med relativt små prosjekter og med liten støtte fra IN, vil det være vanskelig å spore effekter av støtten på bedriftens økonomiske resultater mange år senere. Vi har derfor gruppert prosjektporteføljen for å undersøke langsiktige effekter etter ulike kjennetegn ved prosjekt/foretak.

Det *kontrafaktiske* er alltid en problemstilling i denne typen analyser, dvs. hva hadde skjedd i bedriftene dersom de ikke hadde fått støtte. Vi har lagt vekt på å belyse denne problemstillingen gjennom å bruke tilgjengelig subjektiv informasjon knyttet til ulike typer *addisjonalitet*. Vi belyser derved utvikling i verdiskaping for:

1. De bedriftene som i kundeundersøkelsen svarte at de bare ville gjennomført prosjektet med støtte fra IN. Alternativt svarte bedriftene at de ville realisert prosjektet fullt ut også uten støtte eller at de ville gjennomført et mindre prosjekt eller realisert det senere i tid.

Det kan forekomme strategisk svargivning dersom bedriftene har en forventning om at ”riktig svar” er at prosjektet bare realiseres med støtte og at støtteordningen dermed opprettholdes. Det kan også være at bedriften ikke vet sikkert hva man ville gjort uten støtte. Denne typen problemer er drøftet i Rye (2002).

Vi supplerer det første addisjonalitetsbegrepet med fem andre relevante mål for addisjonalitet basert på datainnsamling i kundeundersøkelsene, og vi skal belyse utviklingen i verdiskaping for bedrifter som ga høy score (stor viktighet for IN) i disse tilfellene:

2. Betydningen av offentlig støtte for å lykkes i prosjektet.
3. Hvor godt virkemidlene var tilpasset bedriftenes behov.
4. Hvor viktig offentlig støtte var for å utløse fullfinansiering av prosjektet.
5. Hvor viktig IN hadde vært for realiseringen av prosjektet.
6. Om prosjektet, vurdert i etterundersøkelsene, kun burde vært realisert med støtte (addisjonalitet ex post).

En alternativ fremgangsmåte for å analysere det kontrafaktiske problemet ville være å opprette en *kontrollgruppe* med nøyaktig like prosjekter som ikke hadde fått støtte. Addisjonalitet kunne vi da si var det som ble oppnådd ekstra i den populasjonen som hadde fått støtte sammenlignet med de som ikke hadde fått støtte. Problemet her vil være å finne en kontrollgruppe som er representativ, noe vi i denne analysen ikke har gjort noe forsøk på å etablere.

3. Prosjekter og prosjektstøtte i perioden 1994-98

I perioden 1994-98 (ekskl. -97) ga IN finansiell bistand til 7251 prosjekter med totalt 14,5 mrd.kr (2004-verdi) som lån og/eller tilskudd. Omfang av prosjekter og finansiering det enkelte år er vist i tabellen under. Vi har bare tatt med prosjekter med samlet finansieringsbistand fra IN på minst kr 100 000.

	Endring salgsinntekter 1995-2004 (MNOK)	Endring verdiskaping 1995-2004 (MNOK)	Endring egenkapital 1995-2004 (MNOK)	Andel full addisjonalitet ex ante	INs støtte (MNOK)
Nyetablerere	2977	1393	2085	58 %	780
Overlevelse ex post	831	806	1086	10 %	371
Støtteintensive	-138	-173	481	67 %	612
Restgruppe	-4085	-1183	384	12 %	176

Tabell 3.1 Antall prosjekter finansiert av IN i perioden 1994-98 (finansieringsbistand minst kr 100 000).

Disse 7251 prosjektene er fordelt på ca 5400 aktører (foretak, enkeltpersoner, andre), dvs. at i snitt har hver bedrift hatt mer enn ett prosjekt i perioden.

Neste tabell viser samlet finansieringsbistand (2004-kr) til disse prosjektene i perioden, samt hvordan bistanden er fordelt på ulike virkemidler. Grunnfinansieringslån utgjør nær 45 % av finansieringsbistanden.

Virkemidler:	INs finansiering MNOK
Grunnfinansieringslån	6 453
Lavrisikolån	467
Risikolån	3 379
Inv.tilskudd	2 280
Bedr.utv.tilskudd	1 858
Garantier	93
SUM	14 530

Tabell 3.2 Oversikt over INs finansiering av prosjekter i perioden 1994-98.

I det følgende vil vi omtale INs støtte til bedriftene som de kostnader IN påtar seg med prosjektet, dvs. prosjektets tilskudd + 25 % av risikolån (= tapsavsetningen). Administrasjonskostnader er ikke kalkulert inn.

INs samlede støtte til prosjekter i perioden er dermed ca 5 mrd.kr, se neste tabell som viser hvordan støtten er fordelt på ulike formålskategorier.

Formålskategorier:	INs finansiering MNOK	INs støtte MNOK
Nyetablering	2 426	1 247
Nyskaping	1 626	1 141
Omstilling	2 264	885
Kapasitetsøkning	2 593	823
Videreutvikling	1 281	455
Kapitalstyrking	3 451	119
Diverse	543	171
Uspesifisert	346	141
SUM	14 530	4 982

Tabell 3.3 Oversikt over INs finansieringsbistand og støtte til prosjekter med ulike formål i perioden 1994-98.

4. Resultatutvikling for ulike typer prosjekt

Vi forventer at resultatutviklingen på lang sikt vil være ulik for ulike typer prosjekter i porteføljen, og at det kan være hensiktsmessig å foreta en inndeling av prosjektene for videre analyse.

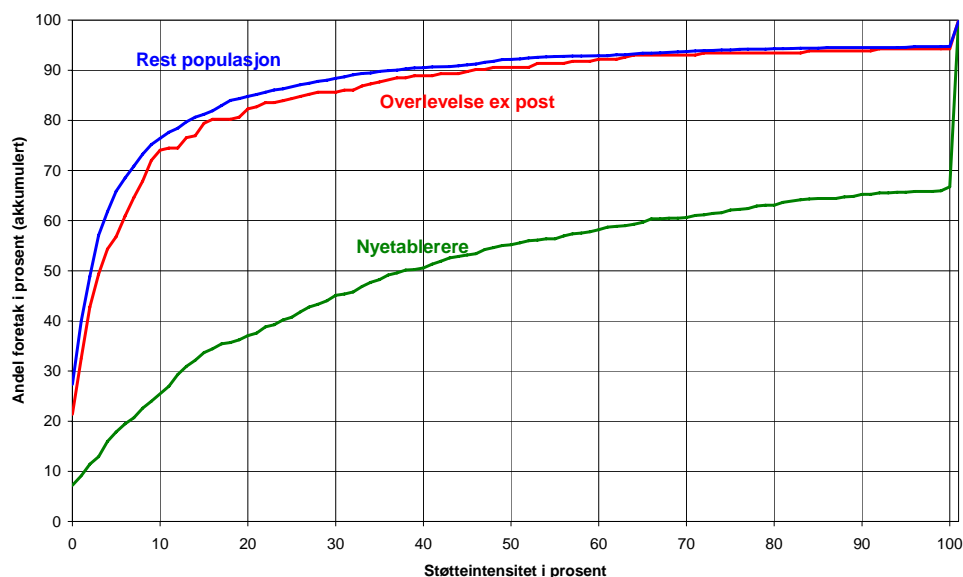
Med resultatutvikling på lang sikt mener vi utvikling i bedriftenes økonomiske situasjon (omsetning, verdiskaping, egenkapital mv.) etter at prosjektene har virket i bedriftene i minst 6 år. Vi vil deretter undersøke evt. forskjeller i støttens addisjonalitet for de ulike gruppene.

4.1. Inndeling av prosjektporteføljen i 4 grupper

Nyetableringer er en viktig målgruppe hvor støtteandelen er stor samtidig som usikkerheten er betydelig. Alle nyetableringer er merket i prosjektdatabasen og er derfor lett å identifisere og knytte målinger til. En annen gruppe prosjekter som vi har identifisert gjennom kundeundersøkelsene, er de hvor bedriftene sier prosjektet er vesentlig for bedriftens overlevelse. For så å trekke inn øvrige prosjekter i resultatmålingene har vi lagt til grunn prosjektenes støtteintensitet. Med dette menes forholdet mellom støtte og omsetning i foretaket i startåret. På denne måten har vi etablert 4 grupper av prosjekter for videre analyse slik:

1. Prosjekter med formål nyetablering. Gruppe har høy støtteintensiteten og ”prosjektet er bedriften”. Vi vil forvente høy addisjonalitet og at støtten kan ha vært avgjørende for de resultater som oppnås. Gruppen etableres ut fra registerdata for prosjekter med formål nyetablering i perioden.
2. En gruppe prosjekter har hatt stor betydning for bedriftenes overlevelse. Dette framkommer i kundeundersøkelsene (ex post) som subjektiv informasjon fra de bedriftene som mener de har gjennomført et slikt prosjekt som har vært helt avgjørende for bedriftens overlevelse. Disse skiller ut som egen gruppe.
3. Vi rangerer deretter øvrige prosjekter etter støtteintensitet og definerer en gruppe basert på at støtteintensiteten er minst 10 % (støtte i forhold til bedriftens omsetning).
4. Vi står etter utvelgelsen i punktene foran igjen med alle øvrige prosjekter med støtte i perioden. Vi velger nå å etablere en begrenset restgruppe fra dette utvalget bestående av prosjekter der bedriften ble intervjuet i kundeundersøkelsene (ex ante).

En forutsetning for å beregne støtteintensitet er at det foreligger regnskapsinformasjon om foretakene, og i figur 4.1 har vi illustrert støtteintensitet for prosjekter i alle foretak hvor vi har regnskapsinformasjon. Figuren illustrerer at nyetablerere (gruppe 1 med 724 foretak) har høyest støtteintensitet (grønn kurve). Overlevelse ex post (gruppe 2 med 279 foretak) består av de bedriftene som i kundeundersøkelsen mente prosjektet var viktig for bedriftens overlevelse (rød kurve). Fordelingen av støtteintensitet for resten av populasjon, dvs. alle andre foretak med regnskap i perioden (gruppe 3 og 4), framkommer av den blå kurven. Gruppe 3 er definert som den delen av rest populasjon som har støtteintensitet på minst 10 %, dvs. ca 26 % av alle foretak i denne populasjonen (528 foretak). Gruppe 4 utgjøres så av et utvalg foretak som deltok i kundeundersøkelsene og hvor prosjektet hadde støtteintensitet < 10 % (322 foretak).

Figur 4.1 Beregnet støtteintensitet – INs støtte i forhold til bedriftens omsetning i tilsagnsåret.

4.2. Karakteristika for gruppene

I det følgende er det vist nærmere karakteristika for disse gruppene.

Gruppe 1 - Nyetableringer

Formål nyetablering er i IN definert slik:

- Tradisjonell nyetablering: omfatter etablering av nytt selvstendig foretak med produksjon av tradisjonelle varer og tjenester.
- Nyetablering med nyskaping: omfatter etablering av nytt selvstendig foretak som introduserer ett eller flere vesentlig nye produkter/tjenester i markedet.

I perioden 1994-98 finner vi 1662 prosjekter med formål nyetablering, som utgjør 23 % av alle prosjektene. Tabellen under viser at det er noe større andel prosjekter innen industri enn øvrige næringer og en klart større andel innenfor sonene enn utenfor.

Tilsagnsår	Industri	Øvrige næringer	Innenfor sonene	Utenfor sonene	SUM
1994	237		131	106	237
1995	251	245	315	177	496
1996	257	220	281	193	477
1998	211	241	281	165	452
SUM	956	706	1008	641	1662

Tabell 4.1 Prosjekter med formål nyetablering.

Av INs totale finansiering av prosjekter i perioden utgjør finansiering av nyetableringer 17 % (2,4 mrd.kr), se neste tabell. **INs støtte til formålet utgjør ca 1,3 mrd.kr** (25 % av total støtte). Dette tilsvarer ca 0,78 mill.kr i støtte pr prosjekt som gjennomsnitt for alle nyetableringer.

Virkemidler:	INs finansiering MNOK	INs støtte MNOK
Grunnfinansieringslån	416	
Lavrisikolån	82	
Risikolån	802	201
Inv.tilskudd	614	614
Bedr.utv.tilskudd	462	462
Garantier	49	
SUM	2 245	1 277

Tabell 4.2 Totale tilsagn til nyetableringer (1662 prosjekter).

Av de 1662 nyetableringsprosjektene finner vi bare 724 foretak som har/har hatt regnskapsinformasjon i perioden 1993-2004. For å sikre at vi kun har med faktiske nyetableringer, har vi valgt å fjerne foretak med stiftelsesdato før 1990 eller hvor stiftelsesdato er ukjent (ca 100 foretak). Årsaker til at det ikke finnes regnskapsinformasjon for alle bedrifter med IN-prosjekter kan være at mange bedrifter ikke er aksjeselskaper, at prosjektene ikke er realisert, at foretaksnummer ikke er kjent, etc. Av utvalget på 724 foretak er 177 registrert som konkurs/likvidert i perioden.

De 724 foretakene har fått finansieringsbistand fra IN på samlet 1,2 mrd.kr. Tabell 4.3 viser hvordan denne finansieringen er fordelt på ulike virkemidler. **INs støtte er 684 mill.kr**, noe som tilsvarer ca 0,9 mill.kr i støtte pr prosjekt.

Virkemidler:	INs finansiering MNOK	INs støtte MNOK
Grunnfinansieringslån	139	
Lavrisikolån	40	
Risikolån	458	115
Inv.tilskudd	285	285
Bedr.utv.tilskudd	284	284
Garantier	36	
SUM	1 242	684

Tabell 4.3 Finansieringsbistand og støtte til utvalget av nyetableringer (724 foretak).

De samme foretakene har senere mottatt ytterligere tilsagn om 160 mill.kr i finansieringsbistand til andre formål. Støttedelen av denne finansieringen utgjør 96 mill.kr.

Gruppe 2 - Overlevelse

Denne gruppen er som tidligere nevnt etablert med utgangspunkt i kundeundersøkelsene (ex post) der subjektiv informasjon viste at prosjektet hadde stor betydning (score 6-7) for bedriftens overlevelse. Totalt finner vi 279 foretak med prosjekter som oppfyller kriteriet og som er registrert med regnskap i perioden 1993-2004 (eksklusive nyetablerere) med samlet finansiering fra IN på 1,34 mrd.kr, se tabellen under.

Virkemidler:	INs finansiering MNOK	INs støtte MNOK
Grunnfinansieringslån	702	
Lavrisikolån	80	
Risikolån	245	61
Inv.tilskudd	190	190
Bedr.utv.tilskudd	120	120
Garantier	7	
SUM	1 344	371

Tabell 4.4 INs finansieringsbistand og støtte til prosjekter der dette var viktig for overlevelse (279 foretak).

Neste tabell viser hvordan finansieringsbistand og støtte er fordelt på prosjektformål. **INs støtte er 371 mill.kr** som tilsvarer i snitt 1,33 mill.kr pr prosjekt.

Formålskategorier:	INs finansieringsbistand MNOK	INs støtte MNOK
Nyetablering	0	0
Nyskaping	108	84
Omstilling	192	104
Kapasitetsøkning	458	88
Videreutvikling	125	62
Kapitalstyrking	381	21
Diverse	74	8
Uspesifisert	6	4
SUM	1 344	371

Tabell 4.5 INs finansieringsbistand og støtte fordelt på prosjektformål.

Tabellen viser at foretak hvor prosjektet har hatt stor betydning for overlevelse, i hovedsak fikk finansieringsbistand til kapasitetsøkning og kapitalstyrking. Støttedelen av denne finansieringen har først og fremst gått til omstillingsprosjekter, kapasitetsøkning og prosjekter med nyskaping.

Gruppe 3 – Støtteintensiv gruppe

Denne gruppen er etablert med utgangspunkt i at støtteintensiteten for prosjektet var minst 10 %, dvs. at støtten var minst 10 % av omsetningen i bedriften det året de fikk tilsagn om finansieringsbistand, jfr. figur 4.1 foran.

Gruppen består av 528 foretak med en samlet finansieringsbistand fra IN som vist i neste tabell.

Virkemidler:	INs finansiering MNOK	INs støtte MNOK
Grunnfinansieringslån	119	
Lavrisikolån	43	
Risikolån	379	95
Inv.tilskudd	240	240
Bedr.utv.tilskudd	277	277
Garantier	5	
SUM	1 063	612

Tabell 4.6 INs finansieringsbistand og støtte fordelt på virkemidler (528 foretak).

INs støtte til disse foretakene utgjør 612 mill.kr., se neste tabell.

INs finansiering Formålskategorier:	MNOK (2004-kroner)	INs støtte MNOK
Nyetablering	0	0
Nyskaping	365	270
Omstilling	160	93
Kapasitetsøkning	149	92
Videreutvikling	206	89
Kapitalstyrking	46	5
Diverse	70	26
Uspesifisert	67	37
SUM	1 063	612

Tabell 4.7 INs finansieringsbistand og støtte fordelt på prosjektformål.

Foretak i denne gruppen med høy støtteintensitet har i hovedsak mottatt støtte til nyskaping (34 %).

Gruppe 4 - Restgruppen

Gruppe 4 består av foretak intervjuet i førundersøkelsene og som ikke faller inn under de forannevnte tre grupperinger. Restgruppen består av 322 foretak. Tabellen under viser samlet finansieringsbistand fordelt på ulike virkemidler.

Virkemidler:	INs finansiering MNOK	INs støtte MNOK
Grunnfinansieringslån	306	
Lavrisikolån	16	
Risikolån	166	42
Inv.tilskudd	76	76
Bedr.utv.tilskudd	58	58
Garantier	4	
SUM	626	176

Tabell 4.8 INs finansieringsbistand og støtte fordelt på virkemidler (322 foretak).

Tabell 4.9 viser at **INs støtte** til disse foretakene i restgruppen **utgjør 176 mill.kr.**

INs finansiering Formålskategorier:	MNOK (2004-kroner)	INs støtte MNOK
Nyetablering	0	0
Nyskaping	51	39
Omstilling	107	33
Kapasitetsøkning	119	43
Videreutvikling	55	31
Kapitalstyrking	198	19
Diverse	80	5
Uspesifisert	16	6
SUM	626	176

Tabell 4.9 INs finansieringsbistand og støtte fordelt på prosjektformål.

Oppsummering

I vårt utvalg har 7251 prosjekter fått finansieringsbistand (lån og tilskudd) på til sammen 14,5 mrd.kr. Det er totalt ca 5400 aktører (prosjekteiere) i utvalget. Støtteelementet i denne bistanden er definert som tilskudd + 25 % av risikolån (tapsavsetning), som til sammen utgjør en reell støtte på **5 mrd.kr.**

Vi har delt inn porteføljen i 4 grupper som framgår av følgende tabell. Hver gruppe er definert ut fra ulike kriterier som hvorvidt det foreligger regnskap for foretakene, om de er intervjuet i kundeundersøkelsene, etc.

Vi ser at ca 50 % av samlet støtte (ca 5 mrd.kr) i perioden inngår i populasjonen av aktører, mens ca 36 % (1,84 mrd.kr) inngår i utvalget av aktører i analysene av økonomiske indikatorer for gruppene.

Gruppe	Populasjon av aktører	Støtte til populasjonen av aktører	Utvalg av aktører i hver gruppe	Støtte til aktørene i gruppene
Portefølje	5400	4982 mill.kr		
Gr 1 - Nyetableringer	1662	1300 mill.kr	724	684 mill.kr
Gr 2 - Overlevelse ex post	279	371 ”	279	371 ”
Gr 3 - Støtteintensiv	528	612 ”	528	612 ”
Gr 4 - Restgruppe	1626	786 ”	322	176 ”
Sum	4095	2453 mill.kr	1853	1843 mill.kr
Manko	1305	2529 mill.kr		

Tabell 4.10 Oversikt over aktører og støtte i ulike grupper.

I neste tabell framgår antall aktører som inngår i siste del av analysene, dvs. ulike indikatorer for addisjonalitet versus verdiskaping. Nærmere 50 % av aktørene i utvalget har vært intervjuet og har dermed informasjon om addisjonalitet.

Gruppe	Utvalg av aktører i hver gruppe	Aktører som inngår i analysene av addisjonalitet
Gr 1 - Nyetableringer	724	211
Gr 2 - Overlevelse ex post	279	279
Gr 3 - Støtteintensiv	528	123
Gr 4 - Restgruppe	322	322
Sum	1853	935

Tabell 4.11 Oversikt over aktører for analyse av addisjonalitet.

4.3. Økonomiske resultater – verdiskaping mv.

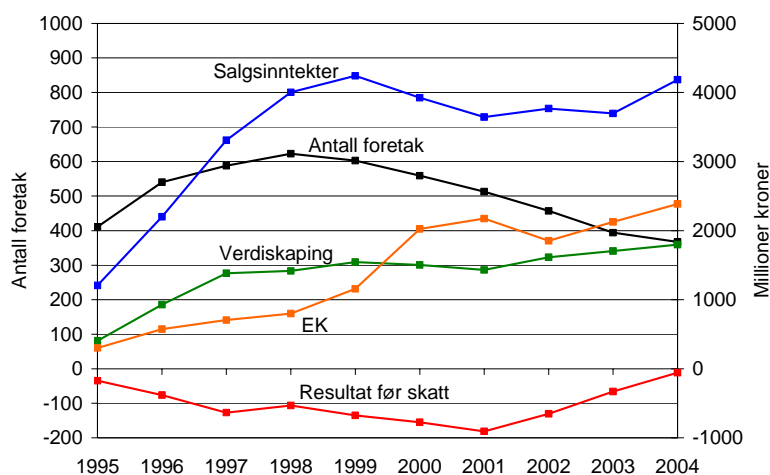
I det følgende er det ved hjelp av en rekke figurer for foretak som har fått støtte til prosjekter i perioden, vist utvikling i verdiskaping, salg, egenkapital og resultat før skatt i perioden 1995 – 2004 (alle kronebeløp er i 2004-kroner).

Gruppe 1 - Nyetableringer

Den totale gruppen av nyetableringer (1662 prosjekter) får 25 % av INs samlede støtte. Vi har regnskapsdata for 724 foretak med samlet støtte på 684 mill.kr.

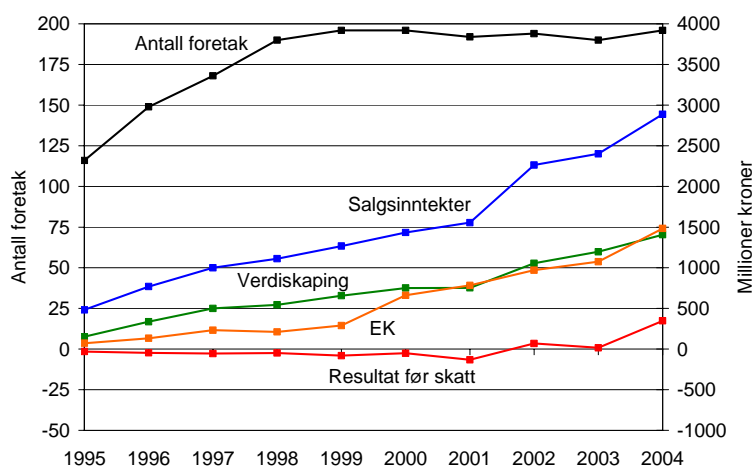
Figur 4.2 viser at maks antall bedrifter i porteføljen oppstår i 1998, rett etter siste runde med nye prosjekter inn i porteføljen, med ca 620. Deretter faller antallet til 367 i 2004. Av 724 bedrifter har vi frafall gjennom konkurs eller likvidering av selskapene (ca 180) samt salg eller andre tiltak. Samlet støtte for gruppen har vært 684 mill kroner til etableringen og 93 millioner kroner i senere støtte, til sammen nær 780 millioner kroner. Verdiskapingen har økt relativt forsiktig fra 1997, men har nådd et betydelig nivå på 1,8 mrd.kr i 2004. Salgsinntektene har kommet opp i over 4 mrd.kr og samtidig er egenkapitalen doblet fra 1999 til 2004.

Resultatene før skatt er imidlertid negative alle år. Dette må bety at de bedriftene som går konkurs eller opphører i perioden, bidrar med store underskudd inn i porteføljen. Resultatutviklingen har ventelig sammenheng med svake konjunkturer, jfr. salgsinntektenes utvikling fra 1999-03. Det oppstår over tid en viss stabilitet for gruppen nyetablerte bedrifter med positivt resultat før skatt på slutten av perioden, og bedriftene som overlever, vokser over tid.

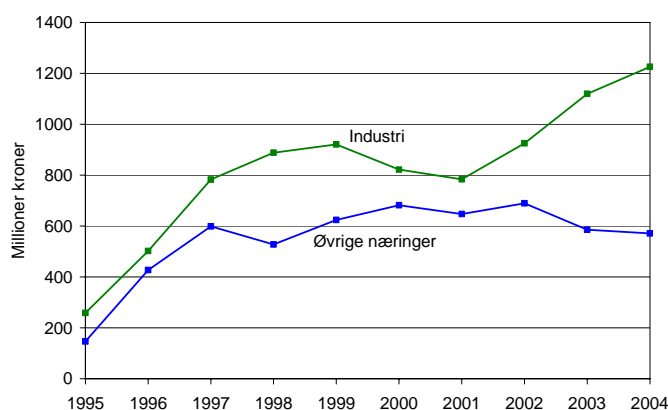
Figur 4.2 Utvikling i regnskapsstørrelser for nyetablere (724 foretak totalt).

Figur 4.3 viser at når vi studerer bare de foretakene som har positivt resultat i 2004, så ser vi at det etter 1998 er ca 200 foretak som først i 2004 har et resultat på ca 350 mill.kr. Dette betyr at de skaper et resultat i 2004 som dekker nesten halvparten av støtten for alle de 724 foretakene (ca 780 mill.kr). Det synes likevel som om økonomiske gevinster fra nyetableringene i perioden 1994-98 først begynner i 2004. Det blir derfor interessant å studere den videre utviklingen for denne gruppen.

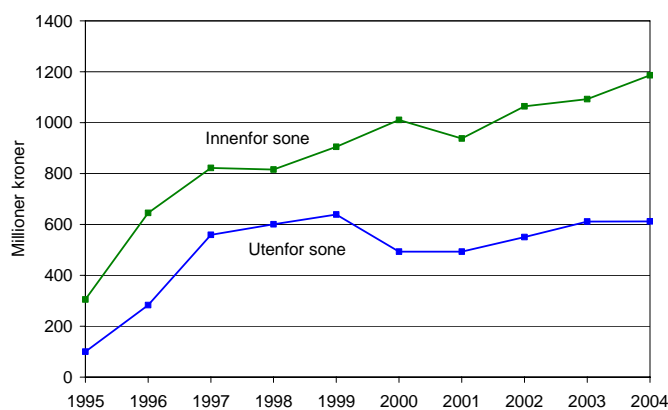
Figur 4.3 Utvikling i regnskapsstørrelser bare for nyetablere som har positivt resultat før skatt i 2004 (196 foretak totalt).

Fordelt på industri og øvrige næringer viser figur 4.4 at det er om lag samme antall overlevende bedrifter, men at industribedriftene har hatt en betydelig sterkere økning i verdiskapingen siste 3 år. Den er snart dobbelt så høy som for øvrige næringer.

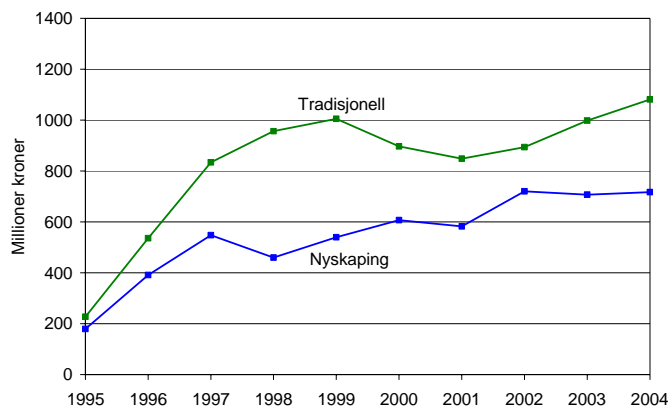
Figur 4.4 Verdiskaping nyetablere innen industri (384 foretak) og øvrige næringer (340 foretak).

Figur 4.5 viser utviklingen i verdiskaping innenfor og utenfor den distriktspolitiske virkemiddelsoenen hvor det etter 1998 er markert sterkere vekst innenfor sonen. Det er om lag 25 % flere nyetablerte bedrifter innenfor enn utenfor sonen. Verdiskapingen i bedriftene innenfor sonen har vært jevnt økende mens den utenfor sonen har stagnert. Dette har ført til at det snart er dobbelt så stor verdiskaping innenfor versus utenfor virkemiddelsoenen.

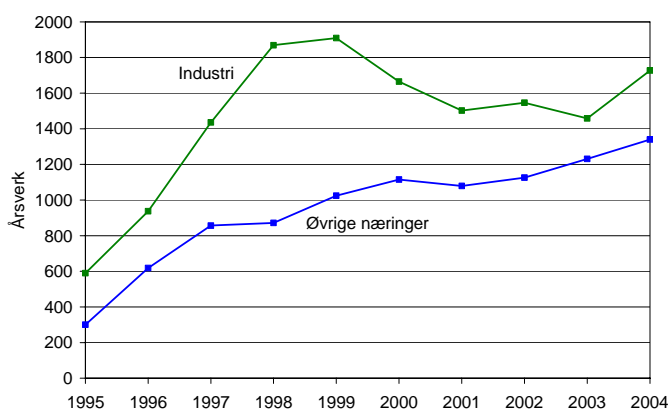
Figur 4.5 Verdiskaping nyetablere innenfor (417 foretak) og utenfor (307 foretak) virkemiddelsoenen.

I figur 4.6 sammenlignes verdiskaping for tradisjonelle nyetableringer og nyetableringer med nyskaping (nye produkter/tjenester). Det er om lag like mange bedrifter i hver gruppe. Tradisjonelle nyetableringer vokste raskest første periode, men fikk et sterkere tilbakegang under konjunktursvikten rundt år 2000. Nyetableringer med nyskaping har hatt en jevnere vekst i perioden, men har fortsatt i 2004 lavere verdiskaping enn tradisjonelle nyetableringer.

Figur 4.6 Verdiskaping tradisjonelle nyetableringer (359 foretak) og nyetableringer med nyskaping (365 foretak).

Figur 4.7 viser sysselsettingsutviklingen for nyetableringene fordelt på industri og øvrig næringsliv. I første fase ser vi sterkest vekst innen industri, men den rammes i betydelig grad av konjunktur-svikten etter 1999. For øvrige næringer er veksten jevnere. Det er i 2004 hhv. 1750 årsverk i industri og 1350 årsverk i øvrige næringer, til sammen 3100 årsverk. Med utgangspunkt i samlet støttebeløp fra IN (780 mill.kr) finner vi at det per årsverk er gitt ca kr 250 000 i støtte. Dette er om lag samme beløp som ble funnet fra beregningene i kundeundersøkelsene for denne perioden.

Figur 4.7 Beregnet antall årsverk for nyetablerere innen industri og øvrige næringer.

Beregningsforutsetninger:

Omsetning pr sysselsatt (årsverk):

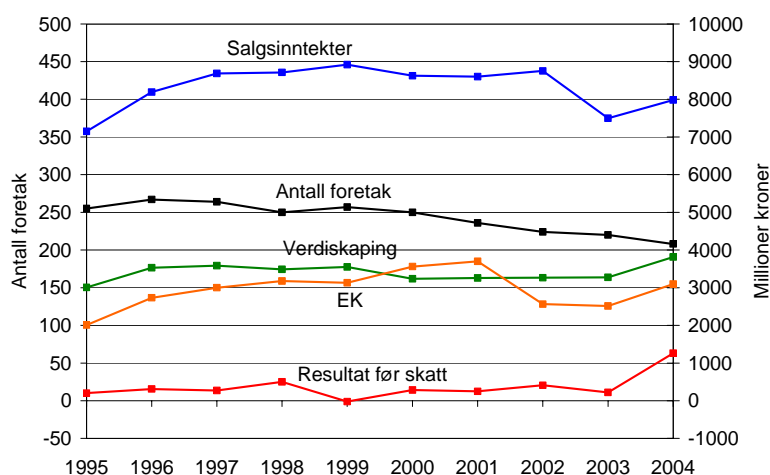
Industri: 1,7 MNOK

Øvrige: 1,2 MNOK

Gruppe 2- Overlevelse

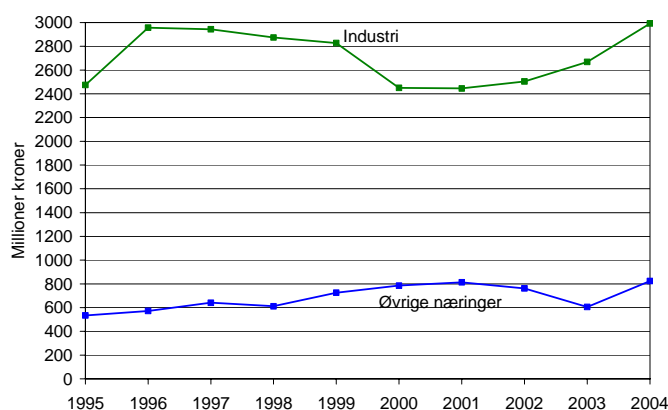
Prosjekter i denne gruppen er kritisk for foretakets overlevelse. Støtten fra IN til disse bedriftene har vært 371 mill.kr. Figur 4.8 viser at den økonomiske utviklingen er relativt stabil. Antall foretak med regnskap avtar noe fra 257 i 1999 til 208 i 2004. Verdiskapingen går noe ned under lavkonjunkturen, men går opp igjen i 2004 og ender på ca 3,8 mrd.kr. En tilsvarende utvikling ser vi for utviklingen i resultat før skatt. Den er svakt positiv i hele perioden, men øker sterkt til over 1 mrd.kr i 2004.

Det kan synes som at bedrifter som har falt fra kan ha vært av betydning for gruppens økonomiske resultater som helhet, siden vi her ikke finner vekst i verdiskapingen. Prosjektene har i stor grad vært knyttet til kapasitetsøkning og omstilling, men nyskaping har også vært viktig for prosjektstøtten.

Figur 4.8 Utvikling i regnskapsstørrelser hvor INs prosjekt har hatt stor betydning (score 6-7) for bedriftens overlevelse ex post (279 foretak totalt).

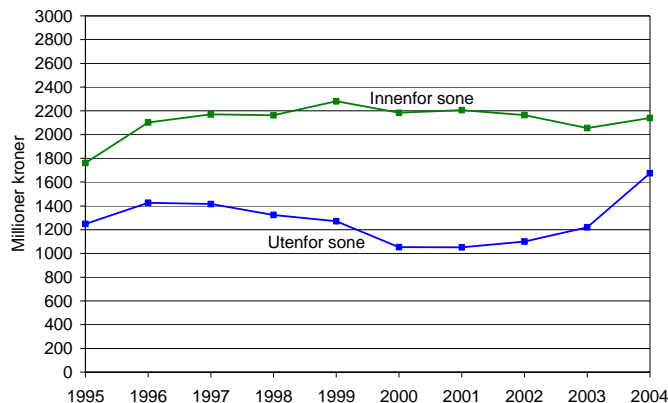
I gruppen er det flere bedrifter innen industri (178) enn i øvrige næringer (101), se figur 4.9. Det synes å være mer stabil utvikling i øvrige næringer enn i industrien som fikk stor nedgang i lavkonjunkturen, som vi også så for nyetableringer. Verdiskapingen er vesentlig større i industrien enn i øvrige næringer.

Figur 4.9 Verdiskaping for "overlevelse ex post" innen industri (178 foretak) og øvrige næringer (101 foretak).

Fra figur 4.10 ser vi at det ikke er betydelig forskjell i verdiskapingen i 2004 utenfor og innenfor virkemiddelzonen, selv om det er langt flere foretak innenfor. Som for nyetableringer

slår nedgangskonjunkturen sterkere ut utenfor sonen, men den sterkere veksten for året 2004 gjør at man tar igjen det tapte utenfor sonen.

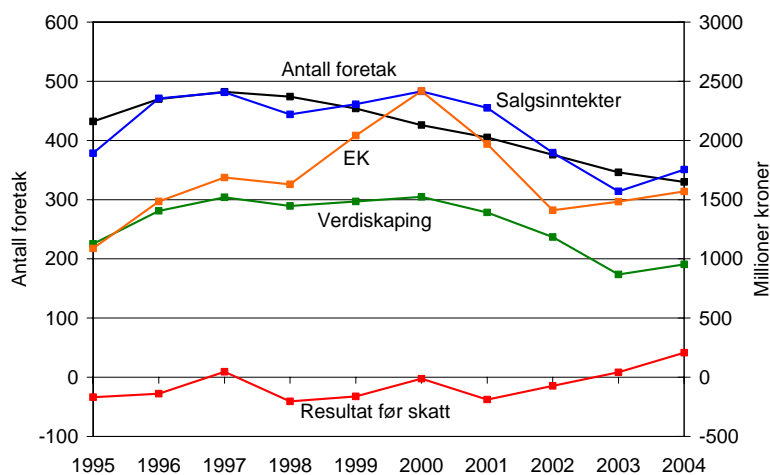

Figur 4.10 Verdiskaping for "overlevelse ex post" innenfor (205 foretak) og utenfor (74 foretak) virkemiddelsonen.

Gruppe 3 – Støtteintensiv gruppe

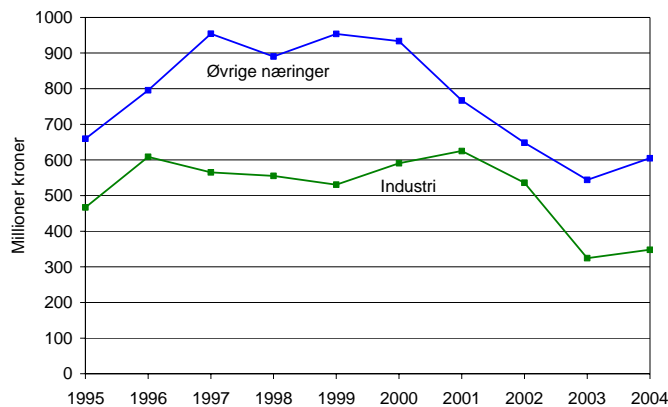
Denne gruppen har et støttenivå på minst 10 % av omsetningen i tilsagnsåret. Samlet støtte er på 612 mill.kr til 528 foretak.

På det meste er antall foretak med regnskap oppe i 482, men faller til 330 i 2004. Både omsetning og verdiskaping avtar for gruppen som i 2004 har en verdiskaping på nær 1 mrd.kr. Resultat før skatt er gjennomgående negativt i hele perioden, men har i 2004 kommet opp i 200 mill.kr.

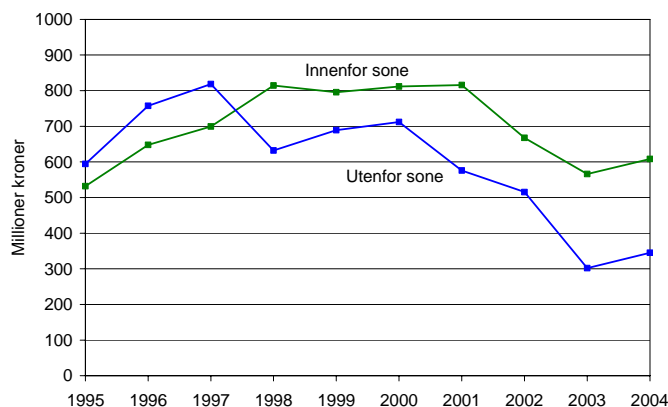
Figur 4.11 Utvikling i regnskapsstørrelser for støtteintensive (528 foretak totalt).

Denne gruppen har flest foretak innen øvrige næringer som også er størst i verdiskaping. Figur 4.12 viser at fallet i verdiskaping er stort for både industri og øvrige næringer etter 2000.

Figur 4.12 Verdiskaping støtteintensive innen industri (214 foretak) og øvrige næringer (314 foretak).

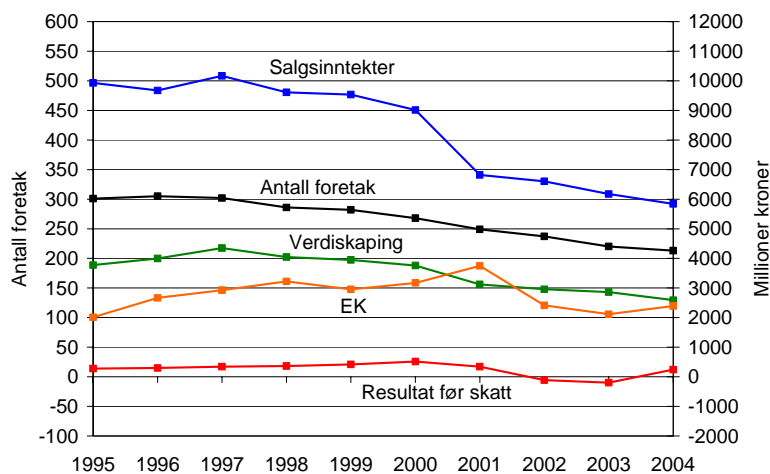
For denne støtteintensive gruppen er det først og fremst verdiskapingen utenfor virkemiddelsonen som faller, mens verdiskapingen holder seg rimelig stabil innenfor sonen.

Figur 4.13 Verdiskaping støtteintensive innenfor (355 foretak) og utenfor (174 foretak) virkemiddelsonen.

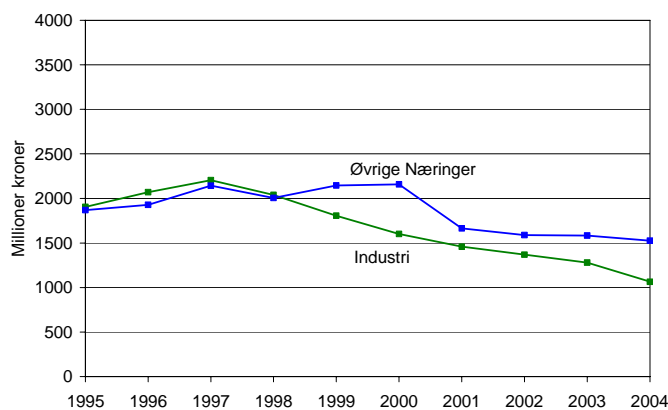
Gruppe 4—Restgruppen

Figur 4.14 viser utviklingen for det vi har definert som restgruppen med 322 foretak. Antall foretak faller fra 300 ned til 213 i perioden. Omsetning og verdiskaping faller jevnt i hele perioden og er nede på henholdsvis 5,8 mrd kroner og 2,6 mrd kroner i 2004. Resultat før skatt har vært positivt i store deler av perioden.

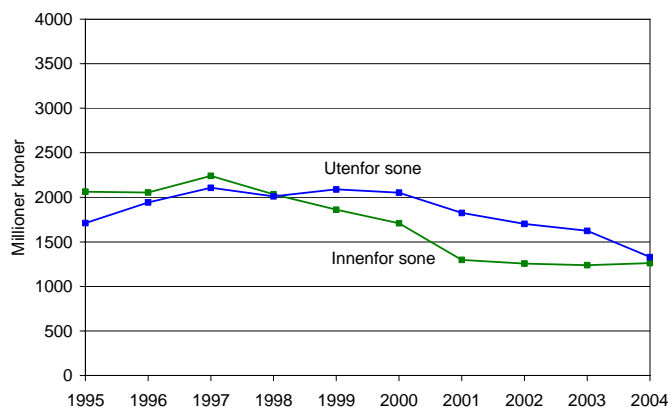
Figur 4.14 Utvikling i regnskapsstørrelser for restgruppen (322 foretak totalt).

Utviklingen i verdiskaping for industri og øvrige næringer viser at den starter på samme nivå, men faller mest for industri, jfr. figur 4.15. Det er langt flere foretak innen øvrige næringer enn innen industri.

Figur 4.15 Verdiskaping restgruppe innen industri (112 foretak) og øvrige næringer (210 foretak).

Fra figur 4.16 ser vi at fallet i verdiskaping har vært om lag likt utenfor og innenfor virkemiddelsonen.

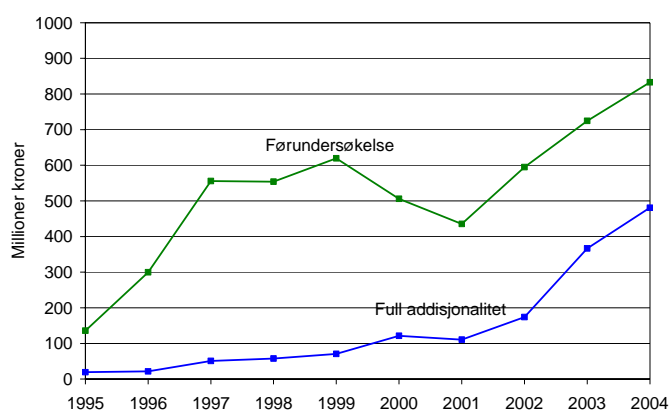
Figur 4.16 Verdiskaping restgruppe innenfor (200 foretak) og utenfor (122 foretak) virkemiddelsonen.

4.4. Addisjonalitet og verdiskaping

Vi skal her vise ulike mål for addisjonalitet sammenholdt med verdiskapingen i de fire gruppene. Målene for addisjonalitet er hentet fra de tidligere kundeundersøkelsene og antall foretak som har slike data er derfor begrenset. De fem ulike addisjonalitetsmålene er drøftet i kap. 2. Analysen omfatter tilsagn for perioden 1994-98.

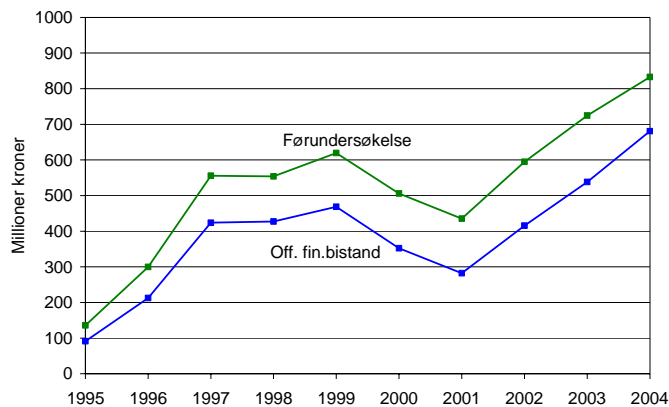
Gruppe 1 – Nyetablering

I alt 211 foretak med formål nyetablering ble intervjuet i førundersøkelsene, og av disse var det full addisjonalitet av INs støtte for 56 prosjekter. Figur 4.17 viser at en vesentlig del av økningen i verdiskaping i slutten av perioden skjer i prosjekter med full addisjonalitet. 60 % av verdiskapingen i 2004 er knyttet til prosjekter der IN har vært helt avgjørende for realisering og etablering av bedriften. Dette er en svært høy andel ut fra at under 30 % av prosjektene hadde full addisjonalitet ved oppstart. Mange evalueringer viser at der hvor den økonomiske utviklingen har gått best, har addisjonaliteten gjerne vært lav.

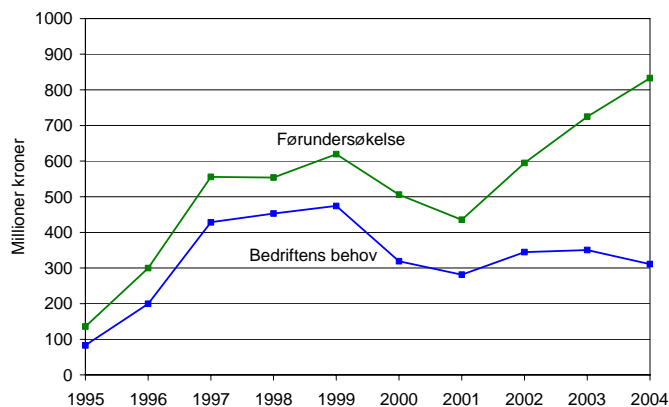
Figur 4.17 Verdiskaping, førundersøkelsen (211 foretak) og full addisjonalitet ex ante (56 foretak).

Fra figur 4.18 ser vi at regnet i verdiskaping er det en andel på over 80 % som mener at offentlig støtte er av stor betydningen for å lykkes. Denne andelen er stabilt høy i hele perioden.

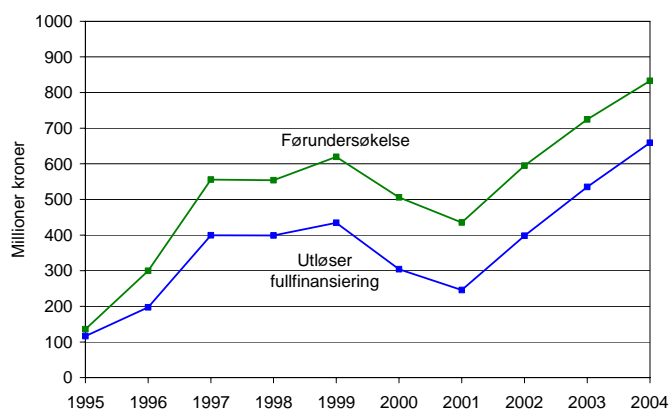
Figur 4.18 Verdiskaping, førundersøkelsen (211 foretak) og betydning av offentlig finansieringsbistand, score 6-7 (148 foretak).

Målt i verdiskaping viser figur 4.19 at fram til siste førundersøkelse (1998) ga ca 5/6 uttrykk for at INs finansieringsbistand var godt tilpasset behovene. Mot slutten av perioden, dvs. etter en flere år, ser vi at for nyetableringer som har blitt vekstforetak, så har virkemidlene redusert noe av sin betydning i forhold til opprinnelige behov.

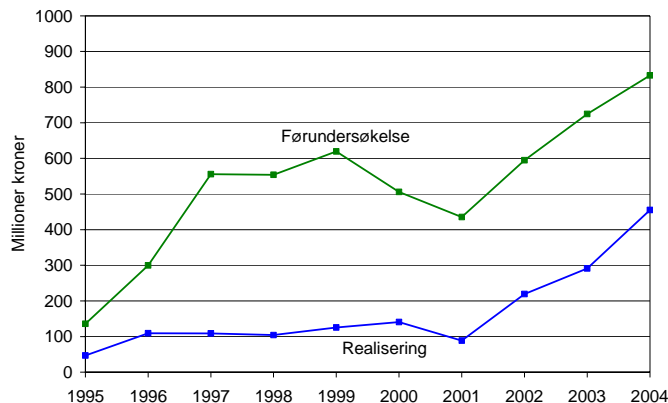
Figur 4.19 Verdiskaping, førundersøkelsen (211 foretak) og INs finansieringsbistand godt tilpasset bedriftens behov, score 6-7 (108 foretak).

Figur 4.20 viser at IN har vært svært viktig for utløsning av fullfinansiering av prosjektet.

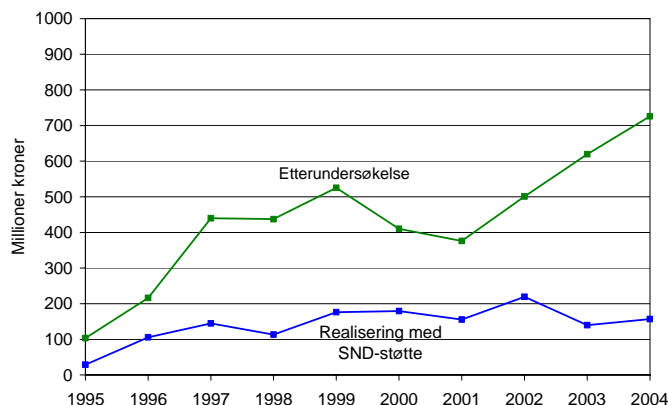
Figur 4.20 Verdiskaping, førundersøkelsen (211 foretak) og IN utløsende for fullfinansiering, score 6-7 (95 foretak).

Figur 4.21 viser at betydningen av IN for prosjektrealisering målt som verdiskaping, er lik den vi fant i figur 4.17 foran. IN spiller en vesentlig rolle for veksten i verdiskaping for nyetableringer.

Figur 4.21 Verdiskaping, førundersøkelsen (211 foretak) og INs betydning for realisering, score 6-7 (54 foretak).

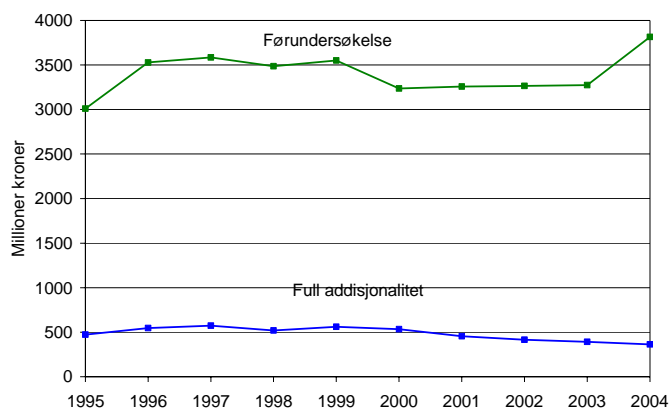
Figur 4.22 viser nå andelen som i ettertid (i etterundersøkelsen, 4 år etter tilsagn) sier at de bare ville gjennomført prosjektet med IN støtte. Foretak med 21 % av verdiskapingen i 2004 sier at de bare ville etablert med IN støtten. Dette er en liten andel, men likevel er det logisk fordi de nyetablerte foretakene som går godt vil se det allerede 4 år etter etableringen, og vil da - i etterpåklokskapsens lys - hevde at de ville foretatt etableringen også uten støtte.

Figur 4.22 Verdiskaping, etterundersøkelsen (121 foretak) mot verdiskaping i prosjekter realisert bare med IN finansiering (51 foretak).

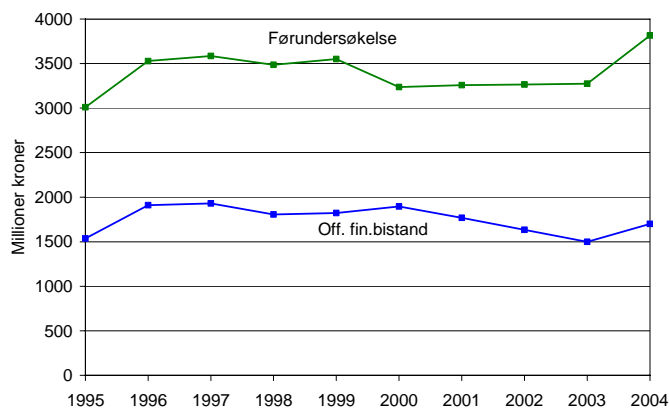
Gruppe 2 – Overlevelse

Figur 4.23 viser at målt i verdiskaping, er det for bare en liten andel av prosjektene, 10 % i 2004, full addisjonalitet av INs støtte. Dette er den andelen som oppgir at prosjektet er avgjørende for bedriftens overlevelse. En stor del foretakene (målt i verdiskaping) ville realisert prosjektet også uten IN støtte.

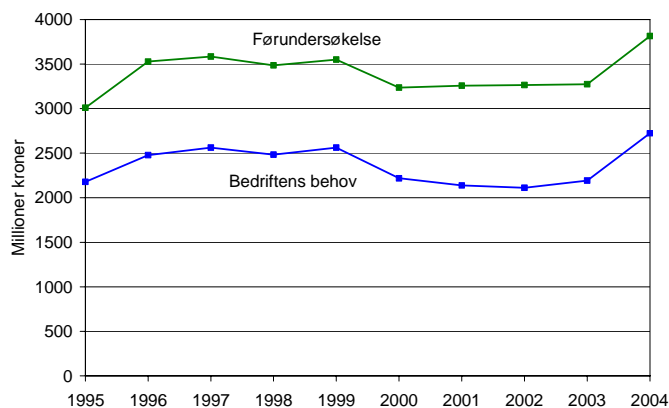
Figur 4.23 Verdiskaping, førundersøkelsen (279 foretak) og full addisjonalitet ex ante (76 foretak).

Figur 4.24 viser at en større andel trekker frem betydningen av offentlig finansieringsbistand for å lykkes i prosjektet, 44 %. Dette er samtidig en langt lavere andel enn vi fant for nyetableringene, jfr. figur 4.18.

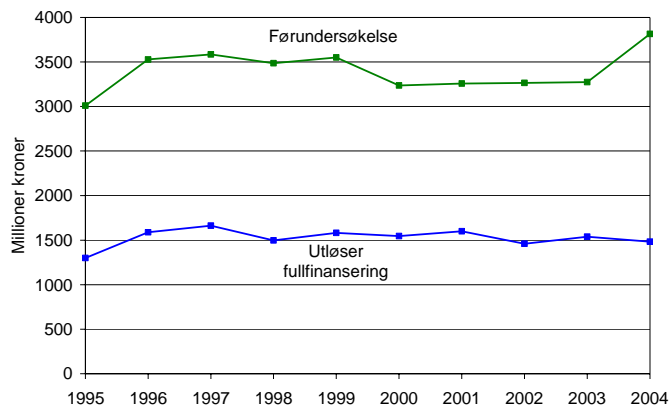
Figur 4.24 Verdiskaping, førundersøkelsen (279 foretak) og betydning av offentlig finansieringsbistand, score 6-7 (193 foretak).

Figur 4.25 viser at det er en stor andel som sier at INs virkemidler er godt tilpasset bedriftens behov, 74 %, og andelen er større enn for nyetableringene i 2004.

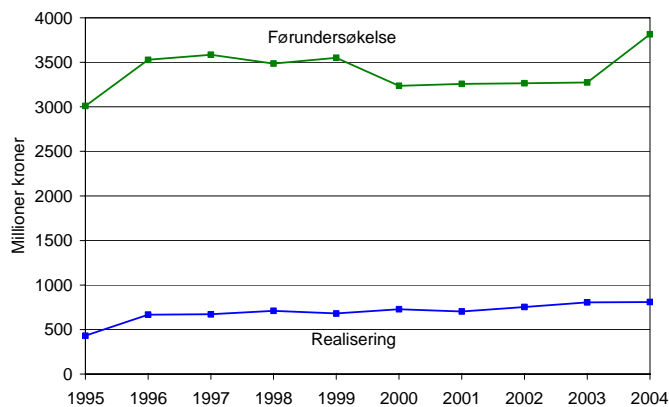
Figur 4.25 Verdiskaping, førundersøkelsen (279 foretak) og INs finansieringsbistand godt tilpasset bedriftens behov, score 6-7 (167 foretak).

Figur 4.26 viser at 39 % (2004) mener IN var viktig for fullfinansiering av prosjektet. Dette er vesentlig lavere enn for nyetableringene.

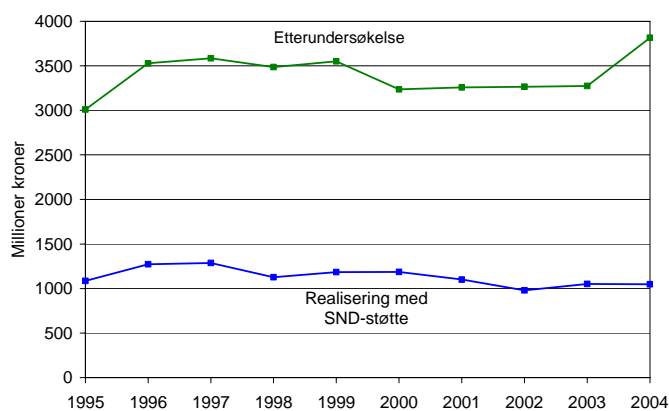
Figur 4.26 Verdiskaping, førundersøkelsen (279 foretak) og IN utløsende for fullfinansiering, score 6-7 (155 foretak).

Figur 4.27 er konsistent med den lave addisjonaliteten vi fant i figur 4.23. Det er her 21 % (målt som verdiskaping) som mener at IN har vært svært viktige for å realisering av prosjektet.

Figur 4.27 Verdiskaping, førundersøkelsen (279 foretak) og INs betydning for realisering, score 6-7 (69 foretak).

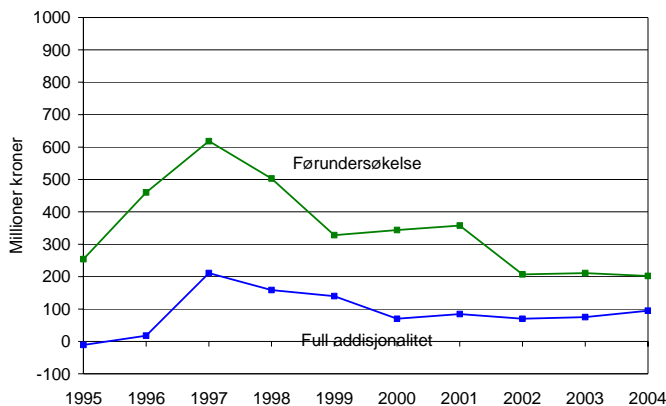
Figur 4.28 viser at i etterpåklokskapens lys er det 26 % som bare ville realisert prosjektet med IN støtte. Dette bekrefter at dette har vært viktige prosjekt som i all hovedsak ville vært realisert også uten støtte.

Figur 4.28 Verdiskaping, etterundersøkelsen (279 foretak) og prosjektet kun realisert med IN finansiering (139 foretak).

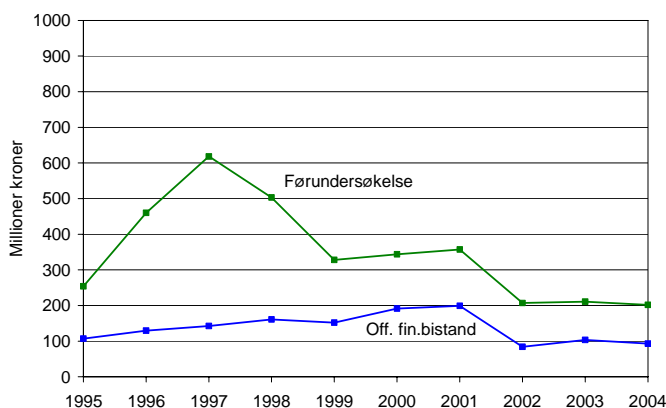
Gruppe 3 – Støtteintensiv

Figur 4.29 viser at for den støtteintensive gruppen er addisjonaliteten høy for en stor del av foretakene med verdiskaping i slutten av perioden. 2/3 av resterende verdiskaping i 2004 vil ikke ha vært realisert uten IN støtten.

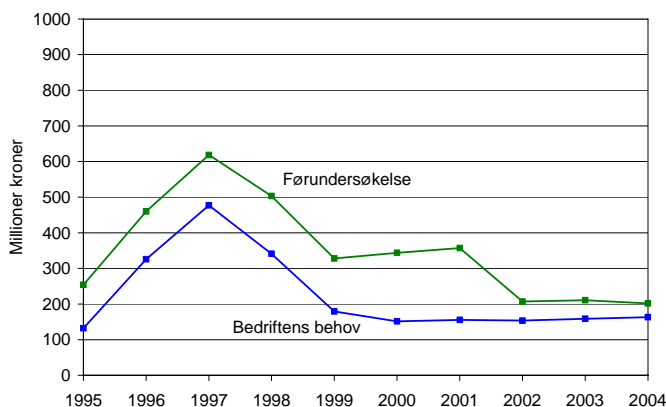
Figur 4.29 Verdiskaping, førundersøkelsen (123 foretak) og full addisjonalitet ex ante (41 foretak).

Betydningen av offentlig finansierings-bistand for å lykkes, jfr. figur 4.30, viser i 2004 en verdiskapingsandel på 50 % som viser at dette er viktig.

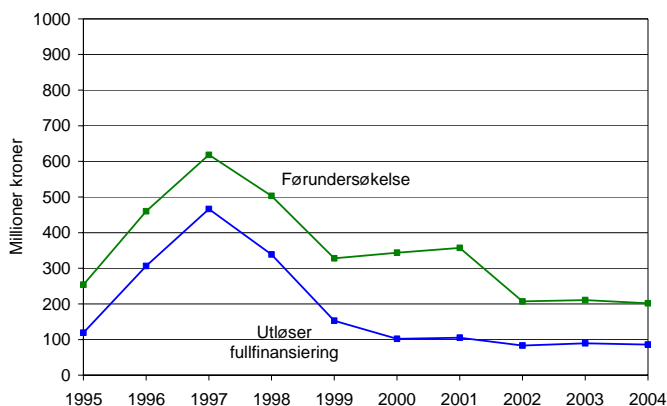
Figur 4.30 Verdiskaping, førundersøkelsen (123 foretak) og betydning av offentlig finansieringsbistand, score 6-7 (80 foretak).

Andelen (figur 4.31) som viser at IN bistand er godt tilpasset bedriftens behov, er på hele 85 % som kanskje ikke er så rart siden dette er støtteintensive bedrifter.

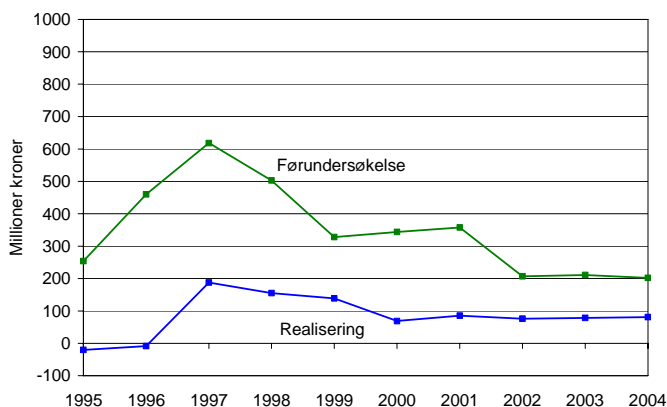
Figur 4.31 Verdiskaping, førundersøkelsen (123 foretak) og INs finansieringsbistand godt tilpasset bedriftens behov, score 6-7 (54 foretak).

Figur 4.32 viser at det også er rundt 50 % som oppgir at IN har vært avgjørende for utløsning av fullfinansiering.

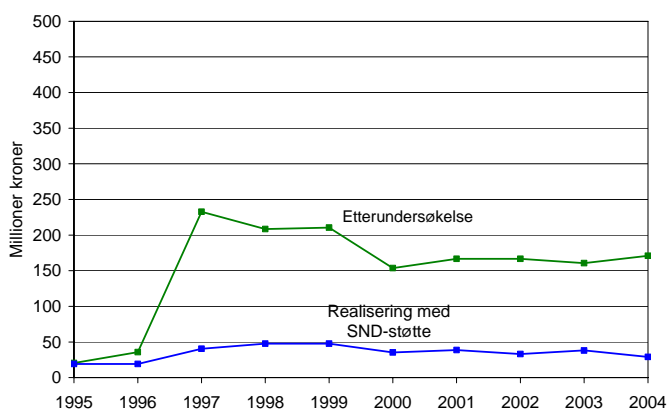
Figur 4.32 Verdiskaping, førundersøkelsen (123 foretak) og IN utløsende for fullfinansiering, score 6-7 (23 foretak).

Figur 4.33 bekrefter graden av full addisjonalitet hvor 50 % oppgir at IN har vært helt avgjørende for realisering, jfr. figur 4.29.

Figur 4.33 Verdiskaping, førundersøkelsen (123 foretak) og INs betydning for realisering, score 6-7 (36 foretak).

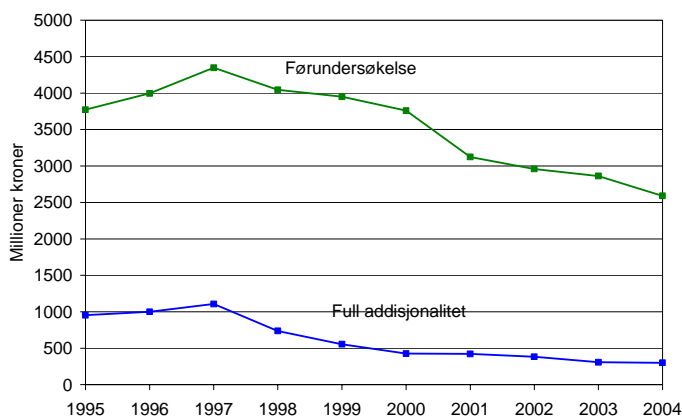
Bare 18 % sier i ettertid at prosjektet bare burde vært realisert med støtte.

Figur 4.34 Verdiskaping, etterundersøkelsen (55 foretak) og prosjektet kun realisert med IN finansiering (7 foretak).

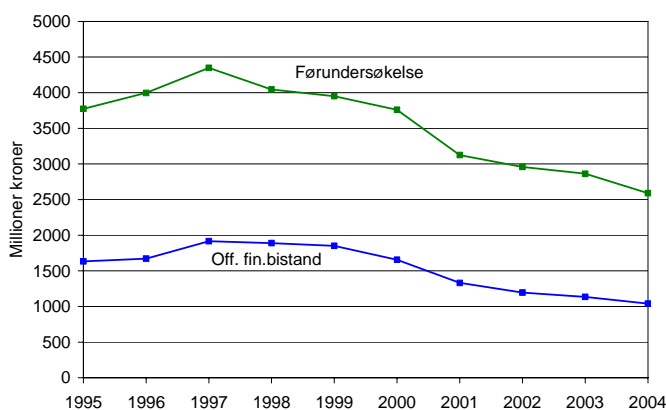
Gruppe 4 – Restgruppe

For restgruppen er addisjonaliteten svært lav. Bare 12 % oppgir at prosjektet bare ville vært realisert med IN støtte, jfr. figur 4.35.

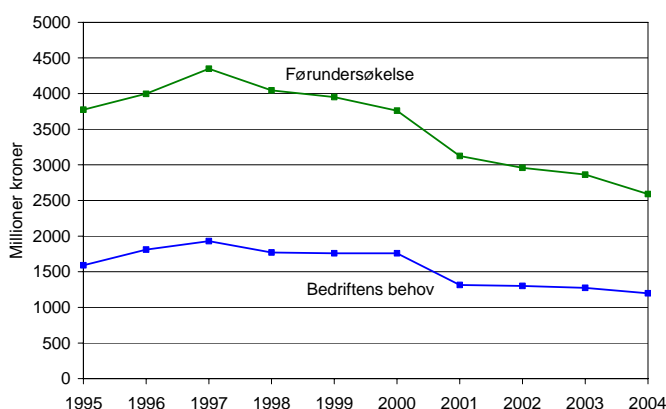
Figur 4.35 Verdiskaping, førundersøkelsen (322 foretak) og full addisjonalitet ex ante (64 foretak).

Neste figur viser at 38 % mener at offentlig støtte har stor betydning for at man skal lykkes.

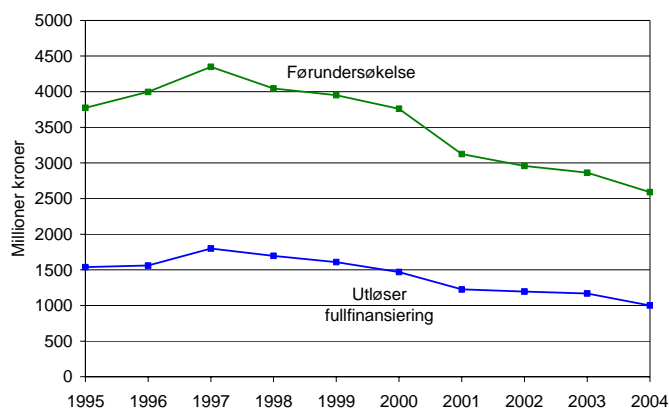
Figur 4.36 Verdiskaping, førundersøkelsen (322 foretak) og betydning av offentlig finansieringsbistand, score 6-7 (158 foretak).

I figur 4.37 ser vi at 46 % mener at finansieringsbistanden er godt tilpasset bedriftens behov.

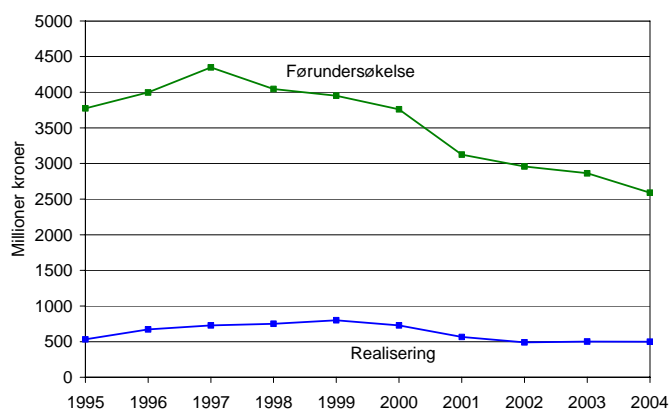
Figur 4.37 Verdiskaping, førundersøkelsen (322 foretak) og INs finansieringsbistand godt tilpasset bedriftens behov, score 6-7 (150 foretak).

Neste figur vier at 38 % mener INs finansiering har vært avgjørende for uløsning av fullfinansiering.

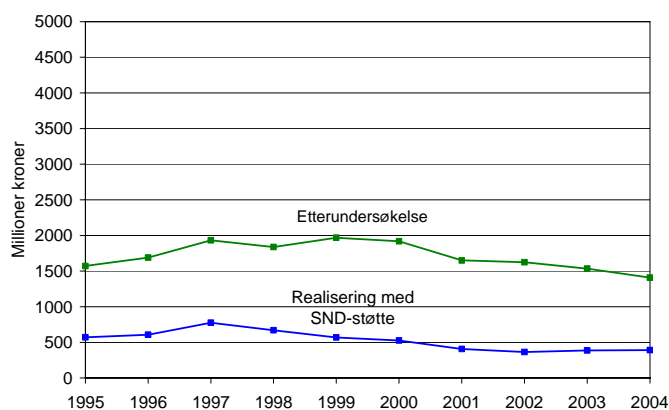
Figur 4.38 Verdiskaping, førundersøkelsen (322 foretak) og IN utløsende for fullfinansiering, score 6-7 (116 foretak).

Figur 4.39 bekrefter lav addisjonaltet (jfr. figur 4.35) og bare 19 % mener at IN har vært svært viktig for å realisere prosjektet.

Figur 4.39 Verdiskaping, førundersøkelsen (322 foretak) og INs betydning for realisering, score 6-7 (65 foretak).

I etterpåklokskapens lys er det ut fra figur 4.39 28 % som ville realisert prosjektet bare med støtte.

Figur 4.40 Verdiskaping, etterundersøkelsen (152 foretak) og prosjektet kun realisert med IN finansiering (50 foretak).

Referanser:

Neset, Erik og Bjørn B. Bergem: *Virkninger av SND (IN)-støtte på bedrifters risikoprofil*. Arbeidsnotat Høgskilen i Molde/Møreforsking Molde AS, 2005:5

Bræin, Lasse, Arild Hervik og Bjørn G. Bergem: *Kundeundersøkelse av SNDs virkemidler. Etterundersøkelse i 2002. Resultater for bedrifter med tilsagn om finansieringsbistand i 1998 og oppsummering av alle etterundersøkelsene 1994-98*. Møreforsking Molde. (Arbeidsrapport M 0209).

Bræin, Lasse og Arild Hervik: *Kundeundersøkelser i SND 1994-2000. Indikatorer for måling av markedssvikt*. Møreforsking Molde. (Rapport M 0003).

Bræin, Lasse, Arild Hervik og Bjørn G. Bergem: *Kundeundersøkelse av SNDs virkemidler. Etterundersøkelse i 2000. Resultater for bedrifter med tilsagn om finansieringsbistand i 1996 og oppsummering av alle etterundersøkelsene 1994-96*. Møreforsking Molde. (Arbeidsrapport M 0008).

Bræin, Lasse, Bjørn Greger Bergem og Arild Hervik: *Kundeundersøkelse av SNDs bedriftsrettede virkemidler. Hovedundersøkelse - bedrifter med tilsagn 1998*. Møreforsking Molde. (Arbeidsrapport M 9918).

Bræin, Lasse, Arild Hervik og Bjørn Greger Bergem: *Kundeundersøkelse av SNDs virkemidler. Etterundersøkelse i 1999 av bedrifter med tilsagn om finansieringsbistand i 1995*. Møreforsking Molde. (Arbeidsrapport M 9908).

Hervik, Arild, Erik Neset, Helge Bremnes og Lasse Bræin: *Regional finansiell infrastruktur. Bankenes rolle i samspill med offentlige finansielle aktører*. Møreforsking Molde. (Rapport 9906).

Hervik, Arild og Lasse Bræin: *Kundeundersøkelse av SNDs virkemidler. Etterundersøkelse i 1997 av bedrifter med tilsagn om finansieringsbistand i 1994*. Møreforsking Molde. (Arbeidsrapport M 9808)

Hervik, Arild og Lasse Bræin: *Kundeundersøkelsene i SND 1994-97. Oppsummerende rapport fra før-og etterundersøkelser*. Møreforsking Molde. (Rapport 9803)

Bræin, Lasse og Arild Hervik: *Kundeundersøkelse av SNDs bedriftsrettede virkemidler Hovedundersøkelse - bedrifter med tilsagn 1996*. Møreforsking Molde. (Arbeidsrapport M 9712)

Bræin, Lasse og Arild Hervik: *Kundeundersøkelse av SNDs bedriftsrettede virkemidler Hovedundersøkelse - bedrifter med tilsagn 1995*. - Møreforsking Molde. (Arbeidsrapport M 9711)

Reve og Walderhaug (red.) (1997): *Fire gode år med SND. Evaluering og perspektiver*. SNF-rapport R 8/97

Bræin, Lasse og Arild Hervik: *Surveyundersøkelse av SNDs virkemidler. Hovedundersøkelse - tilsagn til industribedrifter 1994*. Møreforsking Molde. (Arbeidsrapport M9602).